

УДК 336.14:352

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ГОРИЗОНТАЛЬНОГО ТА ВЕРТИКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Велентейчик Н.Ю.

PERFORMANCE EVALUATION OF HORIZONTAL AND VERTICAL REGULATION OF INTER-BUDGETARY RELATIONS IN UKRAINE

Velentejchik N.Ju.

В статті визначено напрями регулювання міжбюджетних відносин, уточнено мету, завдання, складові та інструменти за кожним напрямом. Сформовано систему показників оцінки ефективності вертикального регулювання міжбюджетних відносин, орієнтованих на забезпечення фінансової автономії, збалансованості місцевих бюджетів та якості управління місцевими фінансами. Здійснено оцінку ефективності горизонтального регулювання міжбюджетних відносин за уточненими показниками: збереження рангів, коефіцієнту варіації, бюджетного стимулювання. Виявлено недоліки та чинники, що знижують ефективність регулювання міжбюджетних відносин на сучасному етапі розвитку України.

Ключові слова: міжбюджетні відносини, регулювання, ефективність, оцінка, горизонтальне та вертикальне вирівнювання, бюджетна забезпеченість, дотація вирівнювання, регіон.

Вступ. Конституція України гарантує кожному громадянину незалежно від місця проживання задоволення потреб на однаковому мінімально необхідному рівні. Для забезпечення цієї гарантії та збалансування місцевих бюджетів здійснюється регулювання міжбюджетних відносин. Проте, незважаючи на численні законодавчі зміни та реформування міжбюджетних відносин, на сучасному етапі України не склалась процедура оцінки ефективності регулювання міжбюджетних відносин, відсутні відповідні показники та критерії, які б дозволяли зробити висновок щодо ефективності такого регулювання. Відсутність законодавчо затвердженої методики з оцінки ефективності міжбюджетного регулювання знижує ефективність урядових рішень та відповідальність уповноважених осіб в цій сфері. У таких умовах розробка комплексної методики оцінки ефективності регулювання міжбюджетних відносин є актуальною.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Проблему оцінки ефективності регулювання міжбюджетних відносин досліджували Н.І. Балдич [1], Т.В. Бубновська [2], В.Ф. Дець [5], Л.А. Костир-

ко [7] В.Є. Корчинський, С.Ю. Колодій [6], О.П. Кириленко [8, с. 267-273], І.Я. Чугунов [13]. Аналіз нормативно-правових актів та наукової літератури дозволив зробити висновок про відсутність в Україні самостійних комплексних методик щодо оцінки ефективності регулювання міжбюджетних відносин. Даний факт сам по собі негативно характеризує ефективність міжбюджетних відносин. Відсутність в органах державної влади чітких кількісних та якісних орієнтирів розвитку міжбюджетних відносин, спрямованих на забезпечення фінансової автономії територій, бюджетного вирівнювання та надання достатніх фінансових ресурсів для вирішення питань місцевого значення негативно характеризують систему міжбюджетних відносин як з точки зору цілеспрямованості, так і прозорості. Тому питання комплексної оцінки ефективності регулювання міжбюджетних відносин потребують подальшого дослідження.

Постановка мети та завдань проблеми. Метою статті є розкриття методичного підходу до комплексної оцінки ефективності регулювання міжбюджетних відносин в Україні з позиції вертикального та горизонтального бюджетного вирівнювання.

Основний матеріал і результати. Міжбюджетні відносини між державним та місцевими бюджетами не розвиваються стихійно. Вони піддаються впливу або регулюванню з боку вищих органів державної влади України з метою забезпечення єдиного рівня споживання державних послуг незалежно від місця проживання, вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів, забезпечення збалансованості місцевих бюджетів, стимулювання місцевих органів влади в нарощуванні власних доходів та інш.

Результати дослідження економічної літератури [1, 2, 5, 6, 8, 13] дозволили виділити два напрями регулювання міжбюджетних відносин: вертикальне та горизонтальне регулювання (вирівнювання бю-

джетної забезпеченості), визначити їх мету та завдання (рис. 1). Слід зазначити, що в законодавстві горизонтальне регулювання міжбюджетних відносин визначено як горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів (рис. 1).

Вертикальне регулювання міжбюджетних відносин спрямоване на забезпечення необхідними дохідними джерелами бюджетів різних рівнів відповідно до діючого порядку розмежування повноважень між органами державної влади і місцевого самоврядування. Вирішення цього завдання досягається шляхом розмежування видатків між бюджетами та надання їм доходів, достатніх для фінансування визначених видатків. Горизонтальне міжбюджетне регулювання покликане усунути розбіжності в рівнях бюджетної забезпеченості з огляду на бюджети місцевого самоврядування шляхом вирівнювання доходів і видатків однотипних видів місцевих бюджетів. Іншими словами, основний зміст горизонтального бюджетного регулювання полягає у фінансовому вирівнюванні бюджетів за територіальним критерієм [8, с. 278].

В рамках оцінки ефективності вертикального регулювання міжбюджетних відносин передбачається виконання трьох основних завдань:

1. Забезпечення фінансової автономії місцевих органів влади, що дозволяє їм здійснювати самостійну бюджетну політику, дає можливість обирати найбільш ефективні шляхи вирішення питань місцевого значення, стимулює до нарощування власних доходів та оптимізації видатків, формує передумови для стійкого соціально-економічного розвитку територій. З цією метою використовуються такі показники: коефіцієнт фінансової автономії, що характеризує частку доходів місцевих бюджетів в доходах зведеного бюджету країни та опосередковано визначає рівень децентралізації бюджетної системи; коефіцієнт залежності від цільової фінансової допомоги (ступінь покриття видатків субвенціями), оскільки збільшення частки цільових міжбюджетних трансфертів зменшує фінансову автономію місцевих органів влади.

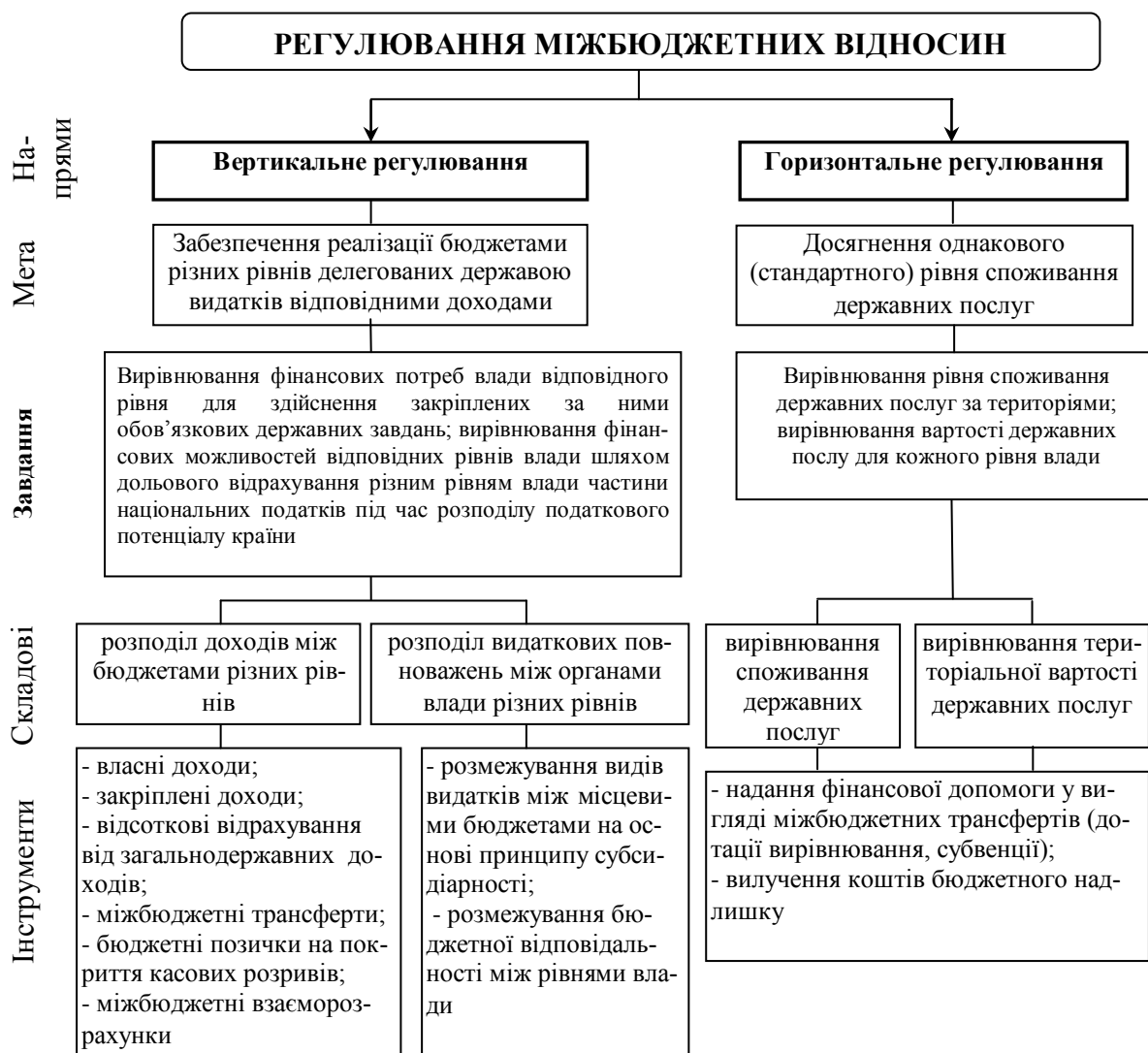

Рис. 1. Напрями та завдання регулювання міжбюджетних відносин

2. Фінансова збалансованість місцевих бюджетів – передбачає наявність джерел покриття дефіциту місцевого бюджету та достатність коштів для вирішення питань місцевого значення. З цією метою пропонується розраховувати коефіцієнт первісної збалансованості (характеризує ступінь покриття видатків доходами місцевих бюджетів без врахування міжбюджетних трансфертів) та коефіцієнт податкової стійкості (ступінь покриття видатків податковими надходженнями).

3. Якість управління місцевими фінансами – виходить з того, що успішність соціально-економічного розвитку регіонів і, як наслідок, підвищення рівня добробуту населення залежать від ефективності управлінських рішень органів державного управління та органів місцевого самоврядування, які спираються в своїй діяльності на концепції сучасного менеджменту та реалізацію соціально-економічної політики держави. Її оцінку пропонується проводити із використанням показників дефіцитності місцевого бюджету та стабільності дохідної частини бюджету.

Результати розрахунку показників ефективності вертикального регулювання міжбюджетних відносин наведено в табл. 1.

Дані табл. 1 свідчать, що з 2010 р. спостерігається зниження ефективності регулювання міжбюджетних відносин в Україні. Так, в 2013 р. в порівнянні з 2002 р. відбулося значне скорочення коефіцієнтів первісної збалансованості місцевих бюджетів (з 78 до 48%), зростання дефіцитності бюджету в відсотках до видатків місцевих бюджетів (з 22 до 52%), зниження фінансової автономії місцевих бюджетів (з 31 до 24%) та зростання залежності місцевих бюджетів від цільової фінансової допомоги (з 16 до 22%). Місцеві бюджети стають фінансово залежними від державного бюджету та втрачають стимули в нарощуванні власних доходів, розвитку соціальної інфраструктури та економіки регіону. У підсумку, порушується дотримання принципу децентралізації, задекларованого в Європейській хартії місцевого самоврядування, який полягає в збільшенні самостійності місцевих органів влади та підвищенні фінансової автономії місцевих бюджетів.

Оцінка ефективності горизонтального регулювання міжбюджетних відносин здійснюється з метою вимірювання змін у територіальній диференціації доходів місцевих бюджетів, рівномірності споживання основних суспільних послуг в різних адміністративно-територіальних одиницях України, регіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку [1]. Під час проведення оцінки здійснюється аналіз регіональних відмінностей споживання державних послуг у вигляді видатків або доходів на одну особу наявного населення до і після здійснення горизонтального фінансового вирівнювання. Оцінка ефективності горизонтального регулювання міжбю-

джетних відносин спрямована на реалізацію принципу соціальної справедливості в забезпеченні доступу громадян до однакового рівня споживання бюджетних послуг незалежно від відмінностей в соціально-економічному розвитку регіонів. Забезпечення ефективності горизонтального вирівнювання передбачає дотримання таких умов: 1) збереження рангів місцевих бюджетів за показником «бюджетні доходи у розрахунку на одного жителя» до і після розподілу міжбюджетних трансфертів з державного бюджету; 2) зниження коефіцієнта варіації бюджетних доходів на одну особу після отримання місцевим бюджетом міжбюджетних трансфертів та збереження його на низькому рівні; 3) забезпечення стимулюючого ефекту міжбюджетних трансфертів, що проявляється через випереджене зростання податкових і неподаткових надходжень у порівнянні з загальними доходами бюджету в цілому. У зв'язку з цим оцінку ефективності горизонтального регулювання міжбюджетних відносин пропонується здійснювати з використанням показників, результати розрахунку яких наведені в табл. 2.

Показник збереження рангів місцевих бюджетів до і після розподілу трансфертів передбачає послідовне парне порівняння бюджетних показників всіх місцевих бюджетів, за підсумками якого експертами робиться висновок про збереження або незбереження рангів місцевих бюджетів після розподілу трансфертів. У випадку зміни рангів ймовірно спостерігається невинуватне погіршення стану того місцевого бюджету, в якому досягнуто більш високий рівень податкових і неподаткових доходів у розрахунку на одного жителя. При використанні запропонованого показника рекомендується оцінити кількість змін рангів місцевих бюджетів і зробити висновок про необхідність внесення змін в систему регулювання міжбюджетних відносин.

Важливим напрямком оцінки ефективності горизонтального регулювання міжбюджетних відносин є визначення зменшення мінливості бюджетних доходів у розрахунку на одного жителя до і після розподілу трансфертів місцевих бюджетів. Цей напрямок є досить традиційним, оскільки, фактично, відображає основну мету вирівнювання - зменшення розривів у бюджетній забезпеченості територій. У запропонованій методиці оцінки ефективності регулювання міжбюджетних відносин застосовується коефіцієнт варіації бюджетних доходів у розрахунку на одного жителя, який розраховується за всіма регіонами та і відображає мінливість бюджетних доходів у розрахунку на одного жителя, а порівняння цього показника до і після розподілу трансфертів дозволить оцінити ступінь скорочення розривів у бюджетній забезпеченості.

Таблиця 1

Результати розрахунку показників ефективності вертикального регулювання міжбюджетних відносин *

Розрахункові показники	Формула розрахунку	Рекомендоване значення	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Коефіцієнт первісної збалансованості місцевих бюджетів	Д/В	$\geq 0,8$	0,78	0,72	0,59	0,58	0,55	0,60	0,58	0,56	0,53	0,49	0,46	0,48
Коефіцієнт податкової стійкості	ПД/В	$\geq 0,6$	0,66	0,59	0,47	0,45	0,43	0,46	0,47	0,47	0,44	0,41	0,39	0,42
Коефіцієнт фінансової автономії	Д/ЗД	$\geq 0,4$	0,31	0,30	0,25	0,23	0,23	0,27	0,25	0,26	0,26	0,22	0,23	0,24
Коефіцієнт дефіцитності місцевого бюджету	(В-Д)/В	$\leq 0,1$	0,22	0,28	0,41	0,42	0,45	0,40	0,42	0,44	0,47	0,51	0,54	0,52
Показник стабільності дохідної частини бюджету	ПД/МТ	≥ 1	2,00	1,77	1,09	1,01	0,91	1,00	1,00	0,95	0,86	0,77	0,69	0,79
Коефіцієнт залежності від цільової фінансової допомоги	Суб/В	$\leq 0,2$	0,16	0,16	0,16	0,12	0,11	0,16	0,14	0,18	0,17	0,20	0,19	0,22

Умовні позначення: Д – доходи місцевих бюджетів; В – видатки місцевих бюджетів; ПД – податкові доходи місцевих бюджетів; ЗД – доходи зведеного бюджету; МТ – міжбюджетні трансферти, отримані місцевими бюджетами; Суб – субвенції, передані на місцевий рівень

* Розраховано за [3, с. 52, 54, 60, 65, 66; 4, с. 76-77; 11, с. 55, 57; 12, с. 50-51].

Таблиця 2

Результати розрахунку показників оцінки ефективності горизонтального регулювання міжбюджетних відносин в Україні *

Показники	Формула	Рекомендоване значення	2004	2005	2006	2011	2012	2013
1. Коефіцієнт збереження рангів	$K_{зр} = \text{Max} P_1 - P_0 $	≤ 5	12	16	14	19	20	21
2. Коефіцієнт варіації доходів на одну особу до отримання міжбюджетних трансфертів	$v_0 = \frac{\sigma_0}{x_0} \times 100$	≤ 25	28,74	26,48	25,50	27,52	27,63	27,34
3. Коефіцієнт варіації доходів на одну особу після отримання міжбюджетних трансфертів	$v_1 = \frac{\sigma_1}{x_1} \times 100$	≤ 6	8,33	6,22	6,64	6,01	5,42	5,94
4. Коефіцієнт бюджетного стимулювання	$K_c = \frac{T(ПД + НД)}{T(Д + МТ)}$	≥ 1	0,81	0,98	0,96	0,96	0,94	1,07

Умовні позначення: P_1 – ранг місцевого бюджету за рівнем доходів на одну особу після отримання міжбюджетних трансфертів; P_0 – ранг місцевого бюджету за рівнем доходів на одну особу до отримання міжбюджетних трансфертів; $\text{Max}|P_1 - P_0|$ – максимальне значення відхилення рангу місцевого бюджету в розрізі всіх обласних бюджетів; σ_0, σ_1 – середньо квадратичне відхилення доходів на одну особу відповідно до і після отримання міжбюджетних трансфертів; $\bar{x}_0, \bar{x}_1$ – середня арифметична доходів місцевих бюджетів на одну особу відповідно до і після отримання міжбюджетних трансфертів; $T(ПД+НД)$ – темп росту податкових і неподаткових доходів; $T(Д+МТ)$ – темп росту загальних доходів місцевих бюджетів з урахуванням міжбюджетних трансфертів

*розраховано за [9, с. 165, 166, 169, 170, 172-173; 10, с. 149-150, 152-153, 155-156]

Оцінка зміни коефіцієнту варіації та збереження рангів розглядається з урахуванням розподілу трансфертів всіх видів, а не тільки дотацій на вирівнювання бюджетної забезпеченості, що характеризує ефективність політики вирівнювання в цілому. Певним вирівнюючим ефектом повинні володіти і інші міжбюджетні трансферти. наприклад, якщо субвенції виділяються фінансово забезпеченим територіям, то такі субвенції краще замінити збільшенням єдиних нормативів податкових відрахувань, що

підвищить бюджетну автономію. У будь-якому разі надання субвенцій не повинно призводити до суттєвого збільшення нерівності в доходах місцевих бюджетів, тому доцільно розраховувати коефіцієнт варіації доходів місцевих бюджетів з урахуванням усіх міжбюджетних трансфертів. Наведені показники характеризують зниження вказаних відмінностей у порівнянні із середнім по регіону рівнем незалежно від фінансового стану конкретного місцевого бюджету, в якому значення даних величин можуть бути як вище, так і нижче середнього рівня.

Для оцінки стимулюючого аспекту міжбюджетних трансфертів, орієнтованих на підвищення обсягу податкових і неподаткових доходів місцевого бюджету пропонується розраховувати коефіцієнт бюджетного стимулювання. Він відображає співвідношення зміни податкових і неподаткових доходів бюджету і всіх його доходів з урахуванням трансфертів. Показник пропонується розраховувати за всіма місцевими бюджетами за формулою:

$$K_C = \frac{T(ПД + НД)}{T(Д + МТ)}, \quad (1)$$

де $T(ПД + НД)$ - темп росту податкових і неподаткових доходів місцевих бюджетів;

$T(Д+МТ)$ - темп росту загальних доходів місцевих бюджетів з урахуванням міжбюджетних трансфертів.

Розроблений підхід до оцінки ефективності горизонтального регулювання міжбюджетних відносин орієнтований на згладжування конфлікту інтересів при наданні дотацій і передбачає одночасне скорочення розривів у бюджетній забезпеченості територій і зменшення дестимулюючого ефекту при перерозподілі між місцевими бюджетами значного обсягу коштів з державного бюджету.

Результати розрахунку показників, наведені в табл. 2, свідчать про те, що в 2013 р. в порівнянні з 2004 р. відбулося зменшення регіональної диференціації доходів місцевих бюджетів на 1 особу наявного населення. Так, значення коефіцієнта варіації зменшилось з 28,7 до 27,3 %. Отримання місцевими бюджетами міжбюджетних трансфертів значно згладило територіальні дисбаланси. При цьому спостерігається підвищення ефективності горизонтального регулювання міжбюджетних відносин. В 2013 р. після отримання міжбюджетних трансфертів коефіцієнт варіації доходів на одну особу зменшився з 6,22 % в 2004 р. до 5,94 % в 2013 р. Таке варіювання свідчить про незначний розкид територіальних значень розміру доходів місцевого бюджету в розрахунку на одну особу відносно середнього по Україні рівня та характеризує підвищення ефективності горизонтального регулювання міжбюджетних відносин в Україні. Проте, існуючий підхід до вирівнювання бюджетної забезпеченості має істотний недолік, пов'язаний з тим, що він не забезпечує збереження рангів місцевих бюджетів після отримання всіх видів міжбюджетних трансфертів. При цьому зміни настільки суттєві, що місцеві бюджети, що є найбільш фінансово забезпеченими за підсумками зарахування до їх бюджетів податкових до неподаткових надходжень, після розподілу трансфертів можуть виявитися у числі найменш фінансово забезпечених за рівнем бюджетних доходів на душу населення. Такі зміни носять виражений дестимулюючий характер.

Таким чином, пропонований підхід до оцінки ефективності горизонтального регулювання міжбюджетних відносин не провокує негативних зв'язків,

що є, безумовно, позитивною його характеристикою. Особливо слід відзначити такий елемент, як контроль збереження рангів місцевих бюджетів до і після розподілу трансфертів з державного бюджету, який робить позитивний вплив на ефективність реалізації як вирівнюючої, так і стимулюючої функцій регулювання міжбюджетних відносин, не допускаючи їх протиріччя.

Висновки. Проведена оцінка ефективності горизонтального та вертикального регулювання міжбюджетних відносин виявила ряд недоліків, які стримують розвиток місцевого самоврядування в Україні. Місцеві бюджети не мають можливості за рахунок податкових надходжень забезпечити покриття видатків на здійснення делегованих державою функцій. Це призводить до зростання їх дефіциту та збільшення розміру отриманої з державного бюджету фінансової допомоги на його покриття. Міжбюджетні трансферти з державного бюджету покривають видатки місцевих бюджетів, проте розподіляється серед них несправедливо, що призводить до зміни рівня їх бюджетної забезпеченості в порівнянні з іншими регіонами. В результаті місцеві органи влади втрачають будь-які стимули в нарощуванні власних доходів.

Для вирішення цих проблем необхідно: по-перше, забезпечити збалансованість місцевих бюджетів за рахунок закріплення за ними додаткових податкових джерел, залучення інших неподаткових доходів та раціоналізації бюджетних видатків; по-друге, внести зміни в формулу розрахунку дотації вирівнювання з метою збереження рейтингу місцевих бюджетів за рівнем бюджетної забезпеченості.

Л і т е р а т у р а

1. Балдич Н.І. Оцінювання результативності та ефективності державної політики фінансового вирівнювання / Н.І. Балдич // Теорія та практика державного управління. – 2008. – Вип. 3 (22). – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpdu/2008_3/doc/3/09.pdf.
2. Бубновская Т.В. Совершенствование методики анализа бюджета и межбюджетных отношений территории / Т.В. Бубновская // Вестник ТГЭУ – 2005. – №3. – С. 74-83
3. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2013 рік / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та інш.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2014. – 75 с.
4. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання зведеного та державного бюджету України за 2004 рік (за оперативними даними державного казначейства України). / Проект реформи місцевих бюджетів в Україні, RTI International – К.: 2005. – 135 с.
5. Дець В.Ф. Комплексна оцінка ефективності системи міжбюджетного регулювання в Україні / В.Ф. Дець // Економіка і прогнозування. – 2007. – № 4. – С. 43-54.
6. Корчинський В.Є. Оцінка економічної ефективності бюджетного вирівнювання / В.Є. Корчинський, С.Ю. Колодій // Фінанси України. – 2005. – №5. – С. 12-19.
7. Костирко Л.А. Сучасний стан та тенденції регулювання міжбюджетних відносин в Україні / Л.А. Костирко,

- Н.Ю. Велентейчик // Часопис економічних реформ. – 2011. - № 2. – С. 57-65.
8. Місцеві фінанси: [підручник] / За ред. О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.
  9. Статистичний збірник "Бюджет України 2006". - К.: Міністерство фінансів України, 2007. - 301 с.
  10. Статистичний збірник "Бюджет України 2013". Виконавці: Калініченко Л.М., Гайдученко Г.В., Пивоваренко Т.А., Тригуб Н.П. - Міністерство фінансів України, 2014. - 244 с.
  11. Статистичний щорічник України за 2009 р. / За ред. О.Г. Осауленка, відп. за випуск Н.П. Павленко. – К.: Держкомстат України, 2010. – 566 с.
  12. Статистичний щорічник України за 2013 рік / За ред. О.Г.Осауленка, відп. за випуск О.А.Вишневецька. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 534 с.
  13. Чугунов І.Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / І.Я. Чугунов. – К.: НІОС, 2003. – 488 с.

References

1. Baldych N.I. Inicijativnija rezultativnosti ta efektyvnosti derzhavnoi' polityky finansovogo vyryvnu-vannja / N.I. Baldych // Teorija ta praktyka derzhavnogo upravlinnja. – 2008. - Vyp. 3 (22). – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trdu/2008_3/do_c/3/09.pdf.
2. Bubnovskaja T.V. Sovershenstvovanye metodyky analiza bjudzheta u mezhbjudzhetyh otnoshenij territorij / T.V. Bubnovskaja // Vestnyk TGЭU – 2005. - №3. – S. 74-83
3. Bjudzhetyj monitoring: Analiz vykonannja bju-dzhetu za 2013 rik / [Zubenko V.V., Samchyn'ska I.V., Rudyk A.Ju. ta insh.]; IBSED, Proekt «Zmichennja miscevoi' finan-sovoi' iniciatyvy (ZMFI-II) vprovadzhennja», USAID. – K., 2014. – 75 s.
4. Bjudzhetyj monitoring: analiz vykonannja zvedenogo ta derzhavnogo bjudzhetu Ukraїny za 2004 rik (za operatyvnymy danymy derzhavnogo kaznachejstva Ukraїny). / Proekt reformy miscevyh bjudzhetyv v Ukraїni, RTI International – K.: 2005. – 135 s.
5. Dec' V.F. Kompleksna ocinka efektyvnosti sys-temy mizhbjudzhetnogo reguljuvannja v Ukraїni / V.F. Dec' // Ekonomika i prognozuvannja. – 2007. - № 4. – S. 43-54.
6. Korchyn'skyj V.Je. Ocinka ekonomichnoi' efektyv-nosti bjudzhetnogo vyryvnuvannja / V.Je. Korchyn'skyj, S.Ju. Kolodij // Finansy Ukraїny. – 2005. - №5. – S. 12-19.
7. Kostyrko L.A. Suchasnyj stan ta tendencii' reguljuvannja mizhbjudzhetyh vidnosyn v Ukraїni / L.A. Kostyrko, N.Ju. Velenteichyk // Chasopys ekonomichnyh reform. – 2011. - № 2. – S. 57-65.
8. Miscevi finansy: [pidruchnyk] / Za red. O.P. Ky-rylenko. – K.: Znannja, 2006. – 677 s.
9. Statystychnyj zbirnyk "Bjudzhety Ukraїny 2006". - K.: Ministerstvo finansiv Ukraїny, 2007. - 301 s.
10. Statystychnyj zbirnyk "Bjudzhety Ukraїny 2013". Vykonavci: Kalinichenko L.M., Gajduchenko G.V., Pyvovarenko T.A., Trygub N.P. - Ministerstvo finansiv Ukraїny, 2014. - 244 s.
11. Statystychnyj shhorichnyk Ukraїny za 2009 r. / Za red. O.G. Osaulenka, vidp. za vypusk N.P. Pavlenko. – K.: Derzhkomstat Ukraїny, 2010. – 566 s.

12. Statystychnyj shhorichnyk Ukraїny za 2013 rik / Za red. O.G.Osaulenka, vidp. za vypusk O.A.Vyshnevs'ka. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukraїny, 2014. – 534 s.
13. Chugunov I.Ja. Bjudzhetyj mehanizm reguljuvannja ekonomichnogo rozvytku / I.Ja. Chugunov. – K.: NIOS, 2003. – 488 s.

Велентейчик Н.Ю. Оценка эффективности горизонтального и вертикального регулирования межбюджетных отношений в Украине

В статье определены направления регулирования межбюджетных отношений, уточнены цели, задачи, составляющие и инструменты по каждому направлению. Сформирована система показателей оценки эффективности вертикального регулирования межбюджетных отношений, ориентированных на обеспечение финансовой автономии, сбалансированности местных бюджетов и качества управления местными финансами. Осуществлена оценка эффективности горизонтального регулирования межбюджетных отношений по уточненным показателям: сохранения рангов, коэффициента вариации, бюджетного стимулирования. Выявлены недостатки и факторы, снижающие эффективность регулирования межбюджетных отношений на современном этапе развития Украины.

Ключевые слова: межбюджетные отношения, регулирование, эффективность, оценка, горизонтальное и вертикальное выравнивание, бюджетная обеспеченность, дотация выравнивания, регион.

Velenteichyk N.Ju. Performance evaluation of horizontal and vertical regulation of inter-budgetary relations in Ukraine

The article identifies areas of regulation of interbudgetary relations, clarified the purpose, objectives, components and tools for each area. Established a system of indicators to measure the effectiveness of the vertical regulation of interbudgetary relations, aimed at ensuring financial autonomy, the balance of local budgets and the quality of management of local finances. Evaluated the effectiveness of the horizontal regulation of interbudgetary relations according to the specified indicators: conservation ranks of coefficient of variation, fiscal stimulus. Identified deficiencies and factors that reduce the effectiveness of regulation of interbudgetary relations at the present stage of development of Ukraine.

Keywords: intergovernmental relations, regulation, efficiency, evaluation, horizontal and vertical alignment, fiscal capacity, equalization grant, region.

Велентейчик Наталія Юрїївна: провідний інженер кафедри «Фінанси» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, velenteichikna-ta@mail.ru

Рецензент: д.е.н., проф. кафедри «Фінанси» СНУ ім. В.Даля Костирко Л.А.

Стаття подана 26.01.2015 р.